

Behandeling in 1^e lezing voor de verankering van het daderbeleid in de Kerkorde

Kerkordelijke vertaling nota 'Het ambt na een tuchtmaatregel'

Generale Synode
november 2012
AZ 12-25

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Procedure	5
1.2	Indeling rapport	6
2	Opzicht: kerkordelijk kader	7
2.1	Doelstellingen opzicht	7
2.2	Ter vergelijking: wereldlijk strafrecht	8
2.3	Tuchtwaardig gedrag: 3 procesmogelijkheden	9
3	Geschiktheidsonderzoek bij middel kerkelijke tucht	10
3.1	Schorsing voor onbepaalde tijd	10
3.2	Beoordeling geschiktheid: maatwerk onder verantwoordelijkheid van de kleine synode	11
3.3	Intermezzo: terugkeer in het ambt?	11
3.4	Geschiktheidsonderzoek bij opheffing schorsing voor onbepaalde tijd	12
3.5	Opheffing zware tuchtmaatregel door CvO: voorwaarden berouw én consent kleine synode	12
4	Supervisie en verzoening	14
4.1	Supervisie: therapie of begeleiding	14
4.2	Bij protocol te regelen onderwerpen	15
4.3	Supervisie zonder het gewenste resultaat	15
4.4	Verzoening: herstel van vertrouwen	17
5	Bewaarplicht dossiers	19
5.1	Keuze voor één bewarend orgaan: het GCO	19
5.2	Register	20
5.3	Bewaartermijn	20
6	Procedures bij colleges voor het opzicht	23
6.1	Deskundigen: nieuwe hoofdregel?	23
6.2	Man-vrouwverdeling	24
6.3	Amendement Van Bokhoven	24
7	Protocollen	28
7.1	Toegankelijkheid archief GCO voor wetenschappelijk onderzoek	28
7.2	Verklaring over belijdenis en wandel	28
7.3	Informatieverschaffing CvO	28
7.4	RACV	29
7.5	BGCA	29
7.6	Berouw	29
7.7	Bevoegdheid vaststelling protocollen	29
8	Kerkmusici en kerkelijk medewerkers	30
9	Voorstellen tot wijziging van kerkordelijke bepalingen	31

1 Inleiding

Op 12 november 2011 heeft de generale synode unaniem het rapport 'Het ambt na een tuchtmaatregel' aanvaard. Het Generale College voor de Kerkorde (GCKO) is verzocht voorstellen te doen over de kerkordelijke verankering van de in dat rapport gedane voorstellen.

1.1 Procedure

Het dossier waarop het GCKO zich heeft gebaseerd bestaat uit:

1. Nota 'Het ambt na een tuchtmaatregel', versie november 2011
2. Aangepaste nota 'Het ambt na een tuchtmaatregel', versie februari 2012
3. Amendement inzake ord. 10-9-10 van B. van Bokhoven

Het GCKO heeft meerdere malen over dit onderwerp vergaderd. In de zomer van 2012 heeft driemaal overleg plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van het GCKO en vertegenwoordigers van het Meldpunt SMPR en de heer H. Dane, auteur van de nota 'Het ambt na een tuchtmaatregel'. Daarbij zijn conceptversies van dit advies onderwerp van gesprek geweest.

Bij de verwerking van deze nota in kerkordelijke regelgeving stelt het GCKO de volgende (kerkordelijke) uitgangspunten voorop:

- a. De kerkorde (Romeinse artikelen, Ordinantie en generale regelingen) regelt onderwerpen op hoofdlijnen: details horen in beginsel thuis in protocollen, stappenplannen of instructies.
- b. Rechtsprekende functie colleges voor het opzicht: de colleges voor het opzicht hebben een rechtsprekende taak. Dit impliceert dat zij enerzijds niet op de stoel van de kerkelijke wetgever/beleidsmakers mogen zitten en anderzijds dat hun taak niet zodanig mag worden ingeperkt dat hen de vrijheid wordt ontnomen te beoordelen of bepaalde feiten en omstandigheden moeten worden gekwalificeerd als seksueel misbruik, en te kiezen voor een daarbij passende tuchtmaatregel.
- c. Onderscheid beleid en regelgeving: diverse voorstellen in de nota behelzen een aanpassing of bijstelling van kerkelijk beleid. Niet alle beleidswijzigingen hoeven in kerkordelijke regelgeving te worden gevat. De regelgeving beperkt zich met name tot te volgen procedures: beleidsinhoudelijke kwesties kunnen meestal buiten de kerkorde om worden afgekaart (zij het dat hierbij de kerkordelijke procedures moeten worden gevolgd).
- d. Seksueel misbruik in pastorale relaties moet worden uitgebannen. Hierbij moet echter een zekere proportionaliteit tot andere tuchtwaardige gedragingen in acht worden genomen. Zo kunnen ook andere tuchtwaardige gedragingen nopen tot maatregelen zoals voorgesteld in de nota 'Het ambt na een tuchtmaatregel'.

Afkortingen

In dit rapport worden enkele afkortingen gebruikt. Hieronder worden zij toegelicht:

BCGA: Beoordelingscommissie voor de Geschiktheid voor het Ambt

BMCV: Breed Moderamen der Classicale Vergadering

CvO: (een) College voor het Oezicht

GCA: Generale College voor de Ambtsontheffing

GCO: Generale College voor het Oezicht

GCKO: Generale College voor de Kerkorde

GRKR: Generale Regeling voor de Kerkelijke Rechtspraak

KO: Kerkorde (Romeinse artikelen)

Ord.: Ordinantie

RACV: Regionaal Adviseur Classicale Vergaderingen

SMPR: Meldpunt Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (waaronder ook ambtsmisbruik valt in de zin van artikel 15 lid 1 GRKR)

In het rapport wordt de betrokkene ten aanzien van wie een tuchtmaatregel is opgelegd, aangeduid in de mannelijke enkelvoudsvorm: hieronder vallen ook vrouwen. Het GCKO kiest hierbij niet voor het gebruik van de term 'dader' maar voor 'betrokkene op wie een tuchtmaatregel van toepassing is verklaard' of kortweg 'betrokkene'. De term 'dader' is namelijk geen kerkordelijk begrip. In het rapport wordt doorgaans gesproken over ambtsdragers of predikanten: daaronder moeten ook kerkelijk werkers – inclusief diegenen die niet in het ambt maar in de bediening staan – worden begrepen.

1.2 Indeling rapport

De nota 'Het ambt na een tuchtmaatregel', (hierna ook genoemd: de nota) bevat veel voorstellen en praktische handreikingen omtrent de vormgeving van daderbeleid. Niet al deze voorstellen lenen zich voor vastlegging in de kerkorde. Bepaalde voorstellen zijn te gedetailleerd en kunnen beter in een protocol worden vervat.

Bezien vanuit de kerkorde vraagt de nota om aanpassing van de regelgeving op een viertal onderwerpen, te weten;

- a. De procedure bij de colleges voor het opzicht;
- b. De beoordeling van de geschiktheid voor het ambt van predikant of het werk van kerkelijk werker;
- c. Begeleiding van betrokkenen op wie een tuchtmaatregel is toegepast;
- d. Archivering van dossiers, registratie en bescherming persoonsgegevens.

Dit rapport is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2 behelst een beschrijving van enkele belangrijke aspecten van het opzicht zoals die nu in de kerkorde zijn opgenomen. Naar aanleiding van de voorstellen daaromtrent in de nota doet het GCKO in de paragrafen 3 en 4 voorstellen voor aanpassing van de kerkorde voor wat betreft aspecten die zien op het functioneren en de geschiktheid van predikanten. Het gaat daarbij in paragraaf 3 om het geschiktheidsonderzoek en in paragraaf 4 om de invoering van zowel een supervisiemaatregel als ook creatie van kerkordelijke kaders waarbinnen een traject van verzoening en herstel van vertrouwen kan plaatsvinden. In paragraaf 5 wordt ingegaan op de bewaarplicht van dossiers waaronder de bewaartermijn en de vraag wie hiervoor verantwoordelijk is. In paragraaf 6 wordt ingegaan op enkele in de nota genoemde onderwerpen die betrekking hebben op de procedure bij de colleges voor het opzicht. In paragraaf 7 komt een aantal – in deel 3 van de nota genoemde – onderwerpen aan de orde die in protocollen kunnen worden geregeld. Paragraaf 8 sluit af met een vraag omtrent een eventuele nadere regeling van de problematiek ten aanzien van anderen die in de kerk werkzaam zijn.

2 Opzicht: kerkordelijk kader

**Protestantse
Kerk**

Geloof · Hoop · Liefde

In de nota wordt ingegaan op de situatie dat een ambtsdrager, in het bijzonder een predikant of kerkelijk werker, zich schuldig maakt aan ambtsmisbruik en de wijze waarop de kerk daarop moet reageren. In die aanpak spelen onder meer de colleges voor het opzicht en de BCGA alsmede – in mindere mate – het GCA een rol. Daarnaast zijn ook taken weggelegd voor bijvoorbeeld de RACV en – in mindere mate – de kerkenraad en het mobiliteitsbureau predikanten. Bij de laatste gaat het voornamelijk om werkinstructies.

Centraal staat steeds de vraag hoe de kerk moet handelen jegens ambtsdragers die zich schuldig hebben gemaakt aan tuchtwaardig gedrag. Daarbij spelen aspecten als de tuchtmaatregel en de zwaarte daarvan maar ook de geschiktheid voor het ambt een belangrijke rol.

2.1 Doelstellingen opzicht

Het GCKO wijst hierbij eerst op het huidige kerkordelijk³ kader dat geldt voor bijvoorbeeld een predikant die zich schuldig maakt aan een vorm van ambtsmisbruik. Het maken van onderscheid in enerzijds seksueel misbruik in pastorale relaties en anderzijds andere vormen van tuchtwaardig gedrag is daarbij zeker relevant. Bedacht moet echter worden dat seksueel misbruik in pastorale relaties een *gedeelte* van het geheel van tuchtwaardige gedragingen (waaronder immers ook andere delicten vallen zoals fraude, diefstal en onwaarheid spreken) betreft en dat op het totaal van tuchtwaardige gedragingen – kerkordelijk bezien – een integrale visie nodig blijft. Daarbij wijst het GCKO op de aard en doel van het kerkelijk tuchtrecht, dit ter onderscheiding van het wereldlijk strafrecht. Het doel van het kerkelijk tuchtrecht is uitgedrukt in K. XII-1 en wordt herhaald in Ord. 10-1-1:

Artikel XII-1 en ord. 10-1-1

*De gemeente is geroepen te blijven in de weg van het belijden van de kerk.
Het opzicht, gegrond in de barmhartigheid van Jezus Christus, geschiedt tot eer van God, tot bewaring van de gemeente en tot behoud van hen die dwalen.*

Artikel XII-5,7

5. Het opzicht over belijdenis en wandel van leden en ambtsdragers en van hen die een andere dienst vervullen, wordt uitgeoefend door pastorale samenspreking en vermaan.

7. Indien nodig gaat de kerk over tot toepassing van de middelen die met kerkelijke tucht gegeven zijn, volgens de regels bij ordinantie gesteld.

Ten aanzien van de tuchtmaatregelen wordt in de nota gesuggereerd dat het doel hiervan niet in de kerkorde zou worden benoemd. Het GCKO weerspreekt dat en wijst hierbij op artikel XII-1 en ord. 10-1-1.

Deze bepalingen brengen – naast de doelstellingen van het kerkelijk tuchtrecht – tot uitdrukking dat het kerkelijk tuchtrecht is bedoeld om de kerkelijke gemeenschap gezond te maken waarbij degenen die in de fout zijn gegaan de mogelijkheid moeten hebben tot berouw en inkeer. Dan is immers vergeving mogelijk. Daarbij is gekozen voor een pastorale benadering: het gaat om het

behoud van hen die dwalen. De bepaling omtrent berouw waaraan de nota refereert (ord. 10-9-9) moet ook in dat licht worden verstaan.

In september 2012 besloot de generale synode op voorstel van het GCKO in ord. 10-9-9 de woorden 'nadat berouw gebleken en verzoening met de gemeente tot stand gekomen is' te wijzigen in 'indien de desbetreffende feiten en omstandigheden daarvoor aanleiding vormen en nadat het bestaan van berouw bij de betrokkene is gebleken'. Het GCKO overwoog in haar rapport: "Daarom is voorgesteld de thans verplichte toetssteen van verzoening met de gemeente los te laten zodat in het kader van het toetsen van het getoonde berouw van geval tot geval beoordeeld kan worden of het bestaan van een verzoening met de gemeente als zichtbaar teken daarvan kan worden vereist. Om aan deze gedachte ook grondslag in ord. 10-9-9 te geven, wordt thans voorgesteld in de tekst in te voegen "indien de desbetreffende feiten en omstandigheden daarvoor aanleiding vormen". Ook verzoening met het slachtoffer in de gevallen dat daarvan sprake is, kan op deze basis van belang zijn.

Op het eerste gezicht is het slachtoffer bij deze tekst echter niet in beeld, of hooguit impliciet. Immers, het opzicht is gegrond in de barmhartigheid van Christus. Verzoening is ook daarom van groot belang voor de bewaring van de gemeente (ord. 10-1-1), maar verzoening zal alleen mogelijk zijn als allereerst sprake is van een herstel van vertrouwen in de relatie tussen de slachtoffers, de gemeente, de kerk en degene op wie een tuchtmaatregel is toegepast. Het GCKO is zich ervan bewust dat dit grote woorden zijn, en dat men van slachtoffers van seksueel misbruik niet kan eisen dat zij zich met degenen die dit misbruik hebben gepleegd, verzoenen. Het kan niet zo zijn dat in die situatie in feite de slachtoffers ook nog eens te maken krijgen met psychologische druk om een dergelijke stap wel te zetten: daarmee wordt de gemeente allesbehalve 'bewaard', en dit zou volstrekt in strijd zijn met de barmhartigheid van Christus waarover de kerkorde hier spreekt. Het is ook duidelijk dat de nota beoogt instrumenten aan te reiken om primair de ruimte voor de slachtoffers te waarborgen om bij de gemeente betrokken te blijven zonder geconfronteerd te worden met degenen die zich jegens hen zo ernstig hebben misdragen. Het GCKO stemt daarmee van harte in.

In de voorstellen van het GCKO zullen soms wegen gewezen worden die enigszins afwijken van de suggesties in de nota. Dat betreft met name het invoeren van een supervisietraject in aanvulling op een middel van kerkelijke tucht. Het GCKO meent daarvoor in het vervolg van deze rapportage goede redenen aan te voeren. De intentie van de voorstellen strookt niettemin met die van de genoemde nota.

2.2 Ter vergelijking: wereldlijk strafrecht

Er bestaat regelmatig verwarring over aard en doelstellingen van het wereldlijk strafrecht en het kerkelijk tuchtrecht: soms worden deze ten onrechte op één lijn gesteld. Daarom volgt hieronder enige verduidelijking over het wereldlijk strafrecht dat namelijk ten dele andere doelstellingen heeft. Enkele doelen van het wereldlijk strafrecht zijn¹:

- A. vergelding (aan de dader wordt bewust leed toegevoegd bijvoorbeeld door aan hem zijn vrijheid te ontnemen);
- B. generale preventie (de straf moet anderen in de samenleving afschrikken zodat zij niet dezelfde fout begaan),
- C. speciale preventie (de straf is bedoeld om de dader af te schrikken zodat hij niet opnieuw de fout ingaat);
- D. voorkomen eigenrichting (het overheidsoptreden tegen een dader verkleint het gevaar dat medeburgers het recht in eigen hand nemen).

Daarbij kent het wereldlijke strafrecht ten aanzien van de persoon van de dader die een strafbaar feit heeft begaan nog een extra "filter" om te bepalen of aan de dader een straf kan worden opgelegd. Het gaat hierbij om de zogenoemde toerekeningsvatbaarheid van de dader. Als de dader welbewust en bij zijn volle verstand tot zijn daad is gekomen, kan die daad ook aan hem worden toegerekend en zal aan hem een straf kunnen worden opgelegd. Als de dader daarentegen door

¹ Zie G.J.M. Corstens, het Nederlands strafprocesrecht, 5^e druk, Arnhem, 2005, p. 2, 10.

bijvoorbeeld zijn geestesgesteldheid niet in staat is te beseffen en te overzien wat de gevolgen zijn van zijn daden, kan hij ontoerekeningsvatbaar worden verklaard. Dan is geen vrijheidsstraf op zijn plaats maar bijvoorbeeld een maatregel zoals tbs. Hier tussenin bevindt zich nog de variant dat de dader gedeeltelijk ontoerekeningsvatbaar is. Niet zelden wordt dan zowel een straf opgelegd alsook een behandeltraject voorgeschreven.

Relevant hierbij is artikel 350 Wetboek van Strafvordering:

Indien het onderzoek in artikel 348 bedoeld, niet leidt tot toepassing van artikel 349, eerste lid, beraadslaagt de rechtbank op den grondslag der telastelegging en naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting over de vraag of bewezen is dat het feit door den verdachte is begaan, en, zoo ja, welk strafbaar feit het bewezen verklaarde volgens de wet oplevert; indien wordt aangenomen dat het feit bewezen en strafbaar is, dan beraadslaagt de rechtbank over de strafbaarheid van den verdachte en over de oplegging van straf of maatregel, bij de wet bepaald.

2.3 Tuchtwaardig gedrag: 3 procesmogelijkheden

Bij (vermoedelijk) tuchtwaardig gedrag kent de kerkorde momenteel drie mogelijkheden.

De eerste mogelijkheid is dat een CvO vaststelt dat het vermeende tuchtwaardig gedrag niet als zodanig kan worden aangemerkt: een CvO zal de ingebrachte klacht dan ongegrond verklaren of afwijzen.

De tweede mogelijkheid is dat het vermeende tuchtwaardig gedrag wél als zodanig kan worden aangemerkt: een CvO zal de ingebrachte klacht gegrond verklaren en een tuchtmaatregel opleggen. De tuchtmaatregelen (zie ord. 10-9-7) lopen op in zwaarte vanaf een terechtwijzing tot een ontzetting uit het ambt of de bediening dan wel het ontnemen van de door de kerk toegekende bevoegdheden. Daartussenin is een ambtelijke vermaning, een schorsing voor bepaalde tijd of een schorsing voor onbepaalde tijd mogelijk. Bij de schorsing voor onbepaalde tijd wordt de betrokkene tevens losgemaakt van de gemeente waaraan hij is verbonden.

De derde – meer onbekende – mogelijkheid is dat een CvO naar aanleiding van een klacht omtrent vermeend tuchtwaardig gedrag op de voet van ord. 10-9-5 een medisch onderzoek gelast waarbij de vraag moet worden beantwoord of de betrokkene (om psychische of medische redenen anderszins) 'blijvend niet in staat is de werkzaamheden van een predikant te vervullen'. Als uit het onderzoek naar voren komt dat de betrokkene daadwerkelijk blijvend niet in staat is zijn ambtswerkzaamheden te vervullen, wordt de tuchtprocedure opgeschort en moet het BMCV overgaan tot het verlenen van invaliditeitsmeritaat. Daarmee komt de procedure tot een einde.

Deze route wordt – voor zover het GCKO bekend - zelden bewandeld. Bovendien komt een CvO dan niet toe aan de oplegging van een tuchtmaatregel en daarmee valt deze mogelijkheid buiten het kader van de nota en dus ook dit rapport. Het GCKO laat deze optie daarom verder buiten beschouwing.

3 Geschiktheidsonderzoek bij middelkerkelijke tucht

In de nota wordt gepleit voor een onderzoek naar de geschiktheid voor het ambt. Een dergelijk onderzoek zou moeten plaatsvinden indien een tuchtmaatregel is opgelegd. Daarbij wordt een uitgebreide procedure beschreven en in het bijzonder aan de BCGA een belangrijke rol hierin toegedicht.

Vanuit kerkordelijk perspectief maakt het GCKO een onderscheid tussen:

- a. de geschiktheidsbeoordeling bij de opheffing van een tuchtmaatregel voor onbepaalde tijd;
- b. de geschiktheidsbeoordeling in het kader van een verzoek tot herstel in het ambt;
- c. de supervisiemaatregel die kan worden gecombineerd met een middel van kerkelijke tucht maar primair is gericht op volledige hervatting van de ambtelijke werkzaamheden;
- d. verzoening.

Het generale college wijst erop dat voor kerkelijk werkers een overeenkomstige regeling dient te worden ontworpen.

Vanuit kerkordelijk perspectief behoeven met name de opties a en c een meer uitgebreide bespreking. In paragraaf 4 wordt de supervisiemaatregel uitgewerkt: de praktische uitvoering daarvan kan in een protocol worden vastgelegd.

3.1 Schorsing voor onbepaalde tijd

Het GCKO benadrukt dat het kerkelijk tuchtrecht niet is gericht op toetsing van de geschiktheid voor het ambt: de geschiktheid voor het ambt is juist uitgangspunt (tenzij de betrokkene uit het ambt wordt ontzet). Hieruit vloeit voort dat na afloop van een tuchtmaatregel voor bepaalde tijd, de betrokkene ambtsdrager is in volle rechten. Hierin verschilt de kerk overigens niet van bijvoorbeeld het tuchtrecht voor advocaten, notarissen of artsen: bij die beroepsgroepen impliceert het einde van een tuchtmaatregel voor bepaalde tijd eveneens dat men weer de bij dat beroep horende rechten en bevoegdheden kan uitoefenen. Als de betrokkene volstrekt ongeschikt of onbekwaam is voor het ambt, kent de kerk – naast de tuchtmaatregel van ontzetting uit het ambt – andere wegen om de betrokkene uit het ambt te ontheffen.

Zo zijn tuchtmaatregelen zoals een terechtwijzing, een ambtelijke vermaning, een schorsing voor bepaalde tijd of ontzetting uit het ambt naar hun aard niet compatibel met een geschiktheidsonderzoek voor het ambt.

De terechtwijzing is immers bedoeld voor situaties waarin de betrokkene weliswaar over de schreef is gegaan maar waarbij een ‘tik op de vingers’ volstaat. De betrokkene blijft dus onverminderd in het ambt staan en verricht de daarbij horende werkzaamheden.

Dat geldt ook voor het iets zwaardere middel van de ambtelijke vermaning.

De schorsing voor bepaalde tijd impliceert dat de betrokkene nog steeds geschikt is voor de ambtelijke werkzaamheden: het feit dat de schorsing in de tijd is bepaald, maakt dat na ommekomst van de periode waarin de betrokkene geschorst is, hij ook de werkzaamheden moet kunnen hervatten. Dat is óók naar de gemeente en andere betrokkenen toe belangrijk omwille van de rechtszekerheid. Iedereen weet daarmee waar hij of zij aan toe is. Een vorm van supervisie, bijvoorbeeld therapie, sluit het GCKO hierbij overigens niet uit als bijkomende maatregel: uitgangspunt blijft echter dat de betrokkene geschikt is!

Ook de ontzetting uit het ambt is naar zijn aard niet verenigbaar met een onderzoek naar de geschiktheid: de betrokkene wordt immers uit het ambt ontzet, is daarmee geen ambtsdrager meer en in zoverre nadrukkelijk ook ongeschikt bevonden voor de vervulling van dat ambt.

Per saldo resteert dus alleen de schorsing voor onbepaalde tijd waarbij een geschiktheidsonderzoek een rol kan vervullen. In dat kader kan een CvO kiezen voor de combinatie met een bijkomende maatregel als supervisie.

Werkbegeleiding is niet aan de orde omdat de predikant immers geschorst is en dus geen ambtelijke werkzaamheden mag vervullen en hij daarin dus ook niet kan worden begeleid.

3.2 Beoordeling geschiktheid: maatwerk onder verantwoordelijkheid van de kleine synode

In de nota wordt voorgesteld de geschiktheid te laten beoordelen door de BCGA, en dit ook in kerkordelijke regelingen vast te leggen. Het GCKO wijst erop dat die constructie enkele nadelen kent. Het GCKO heeft in eerste instantie overwogen dat de BCGA vooral de geschiktheid van theologiestudenten voor het predikantsambt beoordeelt. Deze wijze van beoordeling is anders dan de beoordeling van personen met een tuchtrechtelijk en mogelijk ook strafrechtelijk verleden die daarnaast ook al over ambtelijke ervaring beschikken. Dat vraagt namelijk een bijzondere deskundigheid. Ook zou daardoor het risico bestaan dat de BCGA onvoldoende in staat is om hierin door ervaring expertise op te doen. Het GCKO schat in dat het zal gaan om zeldzame situaties, mede omdat hiervan alleen sprake is bij een categorie specifieke tuchtmaatregelen én sprake moet zijn van een verzoek tot opheffing daarvan. Inmiddels heeft het GCKO begrepen dat de BCGA zich op deze extra taak voorbereidt door het aanwijzen van enkele leden die de hiervoor noodzakelijke competentie hebben dan wel zullen verwerven.

Dat roept de vraag op of de BCGA zou moeten worden "opgewaarderd" tot een zelfstandig college hetgeen vooral kerkordelijke en praktische discussies geeft over de afbakening van zijn bevoegdheden ten opzichte van andere colleges zoals het Generale college voor de toelating tot het ambt en het GCA. Het GCKO acht dat, gezien het bovenstaande, niet noodzakelijk.

Dat hoeft uiteraard niet in de weg te staan aan de voorziene rol voor de BCGA. Deze commissie moet haar werkzaamheden dan wel uitvoeren aan de hand van een taakomschrijving die deel uitmaakt van een protocol, en onder verantwoordelijkheid van een college dat hiervoor kerkordelijk de eindverantwoordelijkheid draagt, te weten de kleine synode.

3.3 Intermezzo: terugkeer in het ambt?

Hoe te handelen als een predikant die eerder is ontzet uit het ambt naderhand van mening is dat hij inmiddels weer geschikt is om predikant te zijn, en daartoe een verzoek indient? De kerkorde kent hiervoor geen regel. Het GCKO merkt hierbij op dat hem geen voorbeelden van dergelijke situaties bekend zijn: het GCKO vermoedt dat dergelijke verzoeken zeldzaam zullen zijn. Dat maakt het wijzigen van de kerkorde voor een incidenteel geval discutabel. Het is dan beter om in dergelijke situaties ruimte te bieden voor het toepassen van maatwerk.

Het ligt dan voor de hand de (nieuwe) procedure betreffende verzoeken tot terugkeer in het ambt in de zin van ord. 3-26-1 (nieuw: **vette** tekst is alleen in 1^e lezing vastgesteld, en ligt in november 2012 ter vaststelling in 2^e lezing voor) naar analogie toe te passen:

Het staat een predikant niet vrij het ambt neer te leggen. Een predikant kan evenwel op eigen verzoek eervol van het ambt worden ontheven. Indien in dit verzoek wordt bewilligd, is betrokkene niet langer bevoegd tot de bediening van Woord en sacramenten.

Wanneer degene die van het ambt werd ontheven, opnieuw toelating tot het ambt van predikant in de Protestantse Kerk in Nederland verlangt, beoordeelt de kleine synode nadat een onderzoek naar de geschiktheid als bedoeld in ord.13-9 is ingesteld of, en zo ja onder welke voorwaarden, de weg naar het colloquium kan worden geopend.

In deze situatie moet de kleine synode dus een consent verlenen. In de praktijk zal de kleine synode deze taak veelal mandateren aan het moderamen. Onderdeel van die procedure is een onderzoek naar de geschiktheid. Daarnaast kan de kleine synode hieraan nadere voorwaarden

verbinden (zoals een (extra) deskundigenonderzoek). De achtergrond van deze kerkordewijziging was juist dat de kerk (beleids)vrijheid zou hebben om aan personen die opnieuw wensen te worden toegelaten tot het predikantsambt binnen de PKN, nadere voorwaarden –waaronder een geschiktheidsonderzoek! – te stellen.

Het komt het GCKO voor dat analoge toepassing van deze toekomstige kerkordetekst een aantal van de problemen die de nota onderkent, zal ondervangen. Het geeft namelijk aan de kleine synode een ruime discretionaire bevoegdheid om voorwaarden te stellen – inclusief een (aanvullend) geschiktheidsonderzoek! – aan personen die terugkeer tot het ambt verzoeken. Het ligt in de rede dat bij personen met een tuchtrechtelijk verleden, de kleine synode niet over één nacht ijs zal gaan.

Als de kleine synode een geschiktheidsonderzoek gelast, kan zij besluiten of zij een aanvullend onderzoek wenst door bijvoorbeeld deskundigen waarvan het GCA zich bedient of deskundigen vanuit het BCGA dan wel een combinatie daarvan. De kleine synode kan echter ook andere deskundigen aanwijzen: zo kan zij maatwerk leveren waarbij het onderzoek wordt afgestemd op de persoon van de betrokkene in relatie tot de gedragingen die tot oplegging van de tuchtmaatregel hebben geleid.

3.4 Geschiktheidsonderzoek bij opheffing schorsing voor onbepaalde tijd

Een geschiktheidsonderzoek in relatie tot een opgelegde tuchtmaatregel is in elk geval aan de orde als wordt overwogen een schorsing voor onbepaalde tijd op te heffen. Dan moet worden beoordeeld of de betrokkene in staat is de ambtelijke werkzaamheden behoorlijk te vervullen. Omdat de opheffing van een tuchtmaatregel is voorbehouden aan de colleges voor het opzicht, dient het geschiktheidsonderzoek in de (reeds bestaande) procedure tot opheffing van de tuchtmaatregel te worden ingebed.

In de procedure die zou moeten leiden tot het weer mogen uitoefenen van het ambt wordt in de nota ook uitgebreid beschreven op welke wijze de betrokkene expliciet dient aan te geven het tuchtrechtelijk oordeel te aanvaarden. Voor de slachtoffers zal het immers van belang zijn te weten dat de betrokkene zich ten volle bewust toont van het gewicht van het tuchtrechtelijk oordeel. Voorts hoort de betrokkene zelf de mogelijkheid te hebben opheffing van de tuchtmaatregel te verzoeken: de bevoegdheid om hiertoe te verzoeken behoort aan belanghebbenden toe te komen en daarvan mag ook degene op wie de maatregel is toegepast, niet worden uitgesloten.

3.5 Opheffing zware tuchtmaatregel door CvO: voorwaarden berouw én consent kleine synode

Uiteraard is het belangrijk dat een CvO zich vergewist van én de oprechtheid van het berouw én de geschiktheid voor het ambt alvorens het instemt met de opheffing van de tuchtmaatregel. In de huidige kerkorde is het aan een CvO zélf om dit te beoordelen. Omdat de opheffing van een zware tuchtmaatregel als de schorsing voor onbepaalde tijd forse implicaties kan hebben op slachtoffers, de kerk en de samenleving, zouden hieraan extra voorwaarden kunnen worden verbonden zoals de instemming of consent van de kleine synode en een geschiktheidsonderzoek. Op de verlening van dat consent kan dan de procedure van ord. 3-26-1 (nieuw) worden toegepast: de kleine synode kan dan eventueel nadere voorwaarden stellen die zij in het belang van de kerk nodig acht.

Daarom stelt het GCKO voor dat de bevoegdheid tot opheffing van een tuchtmaatregel weliswaar blijft bij het desbetreffende CvO maar dat aan die bevoegdheid wel extra voorwaarden worden verbonden, te weten een geschiktheidsonderzoek én een consent van de kleine synode dat de betrokkene zijn ambtelijke werkzaamheden mag hervatten.

In ord. 10-9-9 is de algemene bevoegdheid tot opheffing van tuchtmaatregelen ten aanzien van zowel predikanten als ook andere ambtsdragers en kerkleden geregeld. Omdat het geschiktheidsonderzoek en het consent van de kleine synode ziet op de predikanten en – in de lijn van

ord. 10-9-7 – ook kerkelijk werkers, dienen de extra voorwaarden alleen voor deze groepen te gelden.

Het generale college acht het gewenst dat zowel de betrokkene zelf als een betrokken ambtelijke vergadering een verzoek tot opheffing kan indienen. Bij die ambtelijke vergadering wordt niet primair gedacht aan de kerkenraad van de gemeente waaraan de predikant verbonden was: een predikant op wie deze tuchtmaatregel wordt toegepast wordt immers altijd losgemaakt van de gemeente. Het zal eerder gaan om bijvoorbeeld de betrokken classicale vergadering of de kerkenraad van de gemeente waar betrokkene als lid staat ingeschreven.

Ord. 10-9-7 sub c [toekomstig sub d] zou daartoe als volgt moeten worden aangevuld (wijzigingen in **vet**):

*d. schorsing voor onbepaalde tijd in de vervulling van het ambt of de bediening dan wel in de uitoefening van door de kerk toegekende bevoegdheden, waarbij – voor zover van toepassing – betrokkene tevens wordt losgemaakt van de gemeente waaraan deze is verbonden. Het betreffende college voor het opzicht beoordeelt na een door dit college nader te bepalen periode van ten hoogste drie jaar of toepassing gegeven kan worden aan het bepaalde in **de volgende volzin** dan wel of er redenen zijn om de schorsing hetzij voor onbepaalde tijd te handhaven hetzij om te zetten in het onder e aangegeven middel van kerkelijke tucht. **Het betreffende college is bevoegd tot opheffing van de schorsing voor onbepaalde tijd te besluiten indien het zich, naast het bepaalde in lid 9, ook heeft vergewist van het consent van de kleine synode tot hervatting van de werkzaamheden behorende bij het ambt of de bediening. Op de verlening van dit consent is de procedure omschreven in ord. 3-26-1 van overeenkomstige toepassing. Een verzoek tot opheffing van het middel van kerkelijke tucht kan worden gedaan door de betrokkene dan wel een betrokken ambtelijke vergadering.***

Overigens wijst het GCKO er wellicht ten overvloede op dat blijkens bovenstaande tekst in situaties waarin een predikant een schorsing voor onbepaalde tijd wordt opgelegd altijd tevens sprake is van losmaking van de gemeente. Dat creëert in elk geval meer ruimte voor de gemeente om verder te gaan op een weg van herstel van onderlinge verhoudingen.

4 Supervisie en verzoening

Gezien de inhoud van de nota is er behoefte om – naast of na een opgelegde tuchtmaatregel – onder omstandigheden de betrokkene ook te verplichten te werken aan een verbetering en – zo mogelijk – herstel van de door de tuchtwaardige gedraging geschonden relaties en vertrouwen. Hierbij dient scherp te worden onderscheiden tussen enerzijds de tuchtmaatregel en daarmee verband houdende supervisiemaatregelen en anderzijds maatregelen en acties die gericht zijn op herstel van geschonden relaties en vertrouwen. De eerste categorie maatregelen is primair gericht op de betrokkene op wie een tuchtmaatregel van toepassing is verklaard en diens persoonlijk functioneren. De tweede categorie maatregelen is gericht op de gemeente en de kerk en acties die (ook) de betrokkene moet ondernemen om het geschonden vertrouwen te herstellen.

4.1 Supervisie: therapie of begeleiding

Het GCKO benadrukt dat het doel van tuchtmaatregelen voor bepaalde tijd uiteindelijk steeds moet zijn volledige hervatting van de ambtelijke werkzaamheden. Bij tuchtmaatregelen voor bepaalde tijd is uitgangspunt dat de betrokkene geschikt is gebleven voor de vervulling van het ambt: een nieuwe geschiktheidsbeoordeling is dus in beginsel niet aan de orde. Wel kan supervisie wenselijk zijn met het oog op herstel van vertrouwen en verbetering van het functioneren van de betrokkene.

In een aantal situaties kan het wenselijk zijn om een vorm van begeleiding of therapie te gelasten: dit lijkt met name aan de orde bij de ambtelijke vermaning, schorsing voor bepaalde en onbepaalde tijd. Hierbij zou de betrokkene onder supervisie komen te staan van de kleine synode. De kleine synode kan dan aan de betrokkene een bepaald traject of door de betrokkene te ondernemen acties voorschrijven. Het zal dan doorgaans gaan om een vorm van therapie en/of begeleiding. Daarbij houdt de kleine synode steeds de supervisie: zij ziet toe op de naleving van de voorschriften. De kleine synode kan hiervoor een protocol vaststellen.

Aldus zou naast de bestaande middelen van kerkelijke tucht een supervisiemaatregel kunnen worden opgelegd.

Aan de colleges voor het opzicht moet dan de bevoegdheid worden toegekend om – naast de tuchtmaatregel – een supervisiemaatregel te treffen waarbij de duur van een dergelijke maatregel wel in de tijd moet worden beperkt. Voor alle belanghebbenden (onder andere gemeente en kerk) moet duidelijk zijn dat binnen afzienbare tijd de betrokkene weer normaal moet kunnen functioneren. Indien sprake zou zijn van een levenslange begeleiding is duidelijk dat de betrokkene niet geschikt is voor het ambt en zou hij daaruit ontheven moeten worden. Het GCKO wijst erop dat – indien hiervoor al aanwijzingen bestaan tijdens de opzichtprocedure – een CvO direct al de weg van ord. 10-9-5 kan inslaan. Overigen impliceert het supervisietraject ook een vorm van beoordeling van de geschiktheid door de supervisor. Bij het toewerken naar een volledige werkhervatting onder deskundige begeleiding is de vraag onvermijdelijk of de betrokkene daadwerkelijk bereid, in staat en geschikt is die werkzaamheden te hervatten.

Vanwege zowel het onvrijwillig karakter van deze maatregel als ook het feit dat dit ingrijpt in de materiële rechtspositie en het functioneren van de betrokkene kan beperken, dient de bevoegdheid tot het opleggen van een supervisiemaatregel in de kerkorde zelf te worden verankerd. De praktische uitvoering zoals vragen omtrent welke vormen van therapie en begeleiding geïndiceerd zijn, wie in de praktijk daarmee wordt belast en het toezicht op de naleving van de voorschriften, kan worden overgelaten aan de kleine synode. Deze dient haar beleid hieromtrent wel vast te leggen in een protocol.

4.2 Bij protocol te regelen onderwerpen

Bij het treffen van een regeling hiervoor moet (ten minste) aandacht besteed worden aan de volgende onderwerpen.

Ten eerste moet de duur van een dergelijke maatregel in de tijd worden gemaximeerd omwille van de rechtszekerheid. Zowel voor de betrokkene alsook voor de gemeente en anderen moet duidelijk zijn welk traject wordt ingegaan en wat de einddatum daarvan is. Het GCKO stelt voor om, ter wille van de rechtszekerheid, een maximumtermijn van drie jaar vast te leggen. Hierbij wordt aangesloten bij de in het wereldlijk strafrecht gehanteerde maximumtermijn voor een proeftijd, te weten drie jaar (zie artikel 14b lid 2 en 38p lid 2 Wetboek van Strafrecht) als ook de kerkordelijke termijn genoemd in ord. 10-9-7 sub d.

Ten tweede moet een kerkordelijk orgaan eindverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de maatregel: hiervoor komt naar het oordeel van het GCKO de kleine synode het meest in aanmerking. Onder verantwoordelijkheid van dit college dient een persoon of instantie te worden aangewezen die de betrokkene begeleidt. Deze taak kan worden opgedragen aan bijvoorbeeld de werkbegeleiding voor predikanten maar ook is denkbaar dat de betrokkene zich onder psychomedische behandeling moet stellen.

Ten derde dient geregeld te worden voor wiens rekening de kosten van therapie of begeleiding komen. Naar de mening van het generale college ligt het in de rede dat de betrokkene ook de kosten draagt.

Ten vierde moet de kleine synode de eindtermen formuleren waaraan moet worden voldaan. Hierbij kan worden gedacht aan een verklaring van de therapeut of werkbegeleider dat aan de gestelde doelen is voldaan en/of de voorgeschreven activiteiten of opdrachten zijn vervuld.

Overigens biedt de nota meerdere aanknopingspunten waarop het protocol kan voortborduren.

Daarom stelt het college voor een nieuw lid 7a toe te voegen aan ord. 10-9. Dit artikellid zou als volgt kunnen luiden:

Zij die zijn belast met de beslissing over het toepassen van een middel van kerkelijke tucht kunnen, in het geval toepassing wordt gegeven aan de in lid 7 sub b, c of d genoemde middelen, tevens de betrokkene onder supervisie stellen. De supervisie geschiedt onder verantwoordelijkheid van de kleine synode die de supervisie regelt conform een daartoe door haar vastgesteld protocol waarin voorschriften zijn opgenomen omtrent de aard van de supervisie, de aanwijzing van degene die namens de kleine synode de supervisie begeleidt en de wijze van rapportage.

De termijn van supervisie bedraagt maximaal drie jaar.

Aan ord. 10-9-7 tweede volzin worden toegevoegd de woorden "en 7a" waardoor de tweede volzin luidt als volgt:

In het geval toepassing wordt gegeven aan de in dit lid genoemde middelen dient het betreffende college zich er van te vergewissen of niet tevens toepassing dient te worden gegeven aan de middelen genoemd in de leden 6 en 7A.

4.3 Supervisie zonder het gewenste resultaat

Tijdens de supervisie kan blijken dat hieruit niet het gewenste resultaat voortvloeit. Daarbij onderscheidt het GCKO twee mogelijkheden.

4.3.1. Betrokkene wil wel maar kan niet: doorverwijzing GCA => ord. 3-21

Het kan zijn dat een predikant op wie een middel van kerkelijke tucht is toegepast (geweest), tijdens de supervisie blijkt niet (meer) geschikt te zijn een gemeente te dienen, ook al is die predikant van goede wil. De predikant is dan weliswaar bereid mee te werken aan de supervisie maar is daartoe helaas niet in staat: hij *wil* wel maar hij *kan* niet.

In die situaties hoeft niet altijd sprake te zijn van (nieuwe) tuchtwaardige gedragingen. Als daarvan wél sprake zou zijn, kan een CvO in het kader van de nieuwe tuchtprocedure besluiten tot het

opleggen van een zwaardere tuchtmaatregel zoals ontzetting uit het ambt. De kleine synode kan dit dan voorleggen aan het terzake bevoegde CvO.

Als geen sprake is van tuchtwaardige gedragingen, zou in dergelijke situaties een onderzoek naar de geschiktheid voor het ambt aan de orde kunnen zijn. Voor dergelijke situaties wijst de kerkorde het GCA aan om hierover een oordeel te vellen. Het GCA zou dan moeten oordelen over de vraag, gesteld in ord. 3-21, of de predikant nog in staat is de kerk met stichting te dienen. Als de predikant daartoe niet meer geschikt wordt bevonden, wordt deze uit het ambt ontheven: ord. 3-21 verwoordt dat als volgt:

1. Indien het generale college voor de ambtsontheffing, bij het oordeel dat een predikant de gemeente waaraan hij verbonden is, niet langer met stichting kan dienen, van oordeel is dat de predikant niet bekwaam is om enige gemeente met stichting te dienen of in een andere functie met vrucht als predikant werkzaam te zijn kan het generale college deze predikant ontheffen van het ambt van predikant.

Het generale college kan een dergelijke beslissing slechts nemen gehoord de predikant en het regionale college voor de visitatie en met ten minste twee derde van de uitgebrachte stemmen. In geval van een predikant verbonden aan een evangelisch-lutherse gemeente, dient bovendien de instemming verkregen te worden van de evangelisch-lutherse synode.

Tegen het oordeel van het generale college kan men in beroep gaan bij het generale college voor de behandeling van bezwaren en geschillen.

2. De behandeling van een zaak als bedoeld in dit artikel geschiedt met inachtneming van het in de generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak bepaalde.

3. Aan de onthevene wordt een wachtgeld toegekend met inachtneming van de bepalingen van de generale regeling voor de predikantstraktementen.

Op grond van ord. 3-20 dient een BMCV een dergelijke procedure bij het GCA aan te zwengelen. Dit is een procedurele omweg waarbij bovendien de losmaking ex ord. 3-20 centraal staat. Het GCKO stelt daarom voor dat de kleine synode rechtstreeks een verzoek kan doen aan het GCA om de procedure ex ord. 3-21 in gang te zetten.

Hiertoe zou in ord. 3-21 lid 1 zou na de eerste volzin een nieuwe 2^e volzin moeten worden tussengevoegd (wijzigingen in **vet**), zodat ord. 3-21-1 als volgt komt te luiden:

Indien het generale college voor de ambtsontheffing, bij het oordeel dat een predikant de gemeente waaraan hij verbonden is, niet langer met stichting kan dienen van oordeel is dat de predikant niet bekwaam is om enige gemeente met stichting te dienen of in een andere functie met vrucht als predikant werkzaam te zijn kan het generale college deze predikant ontheffen van het ambt van predikant.

De kleine synode is bevoegd het generale college voor de ambtsontheffing om een zelfde oordeel te vragen, indien ten aanzien van een predikant supervisie is uitgeoefend conform het in ord. 10-9-7a bepaalde, zonder dat het beoogde resultaat werd bereikt.

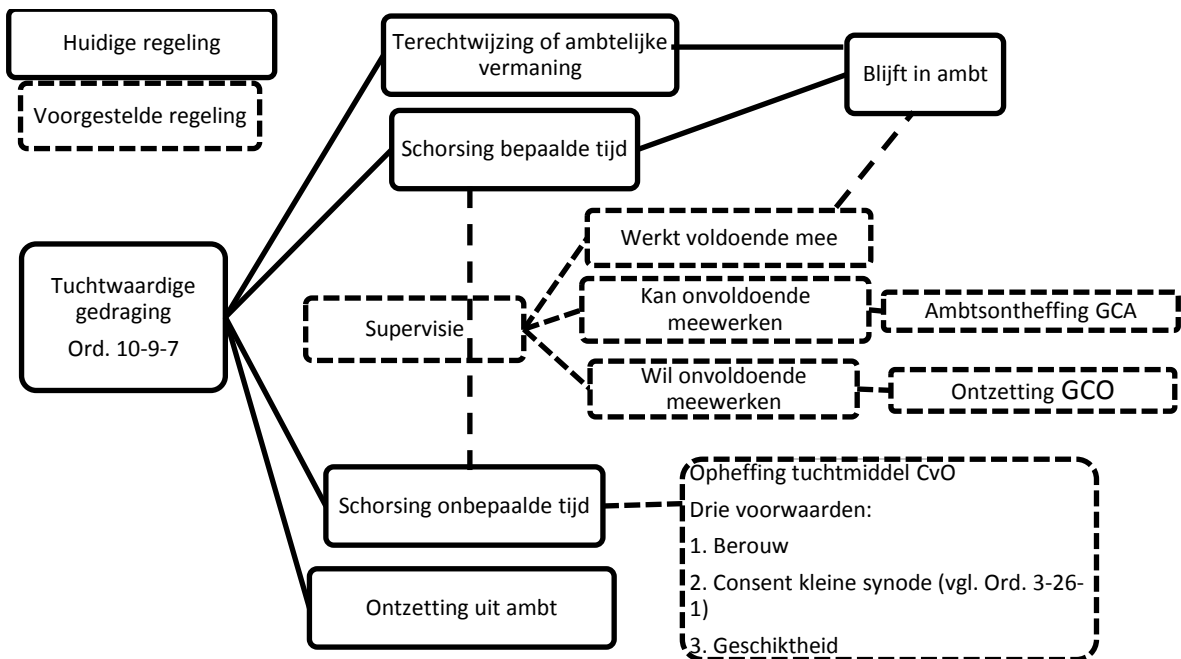
Het generale college kan een dergelijke beslissing slechts nemen gehoord de predikant en het regionale college voor de visitatie en met ten minste twee derde van de uitgebrachte stemmen. In geval van een predikant verbonden aan een evangelisch-lutherse gemeente, dient bovendien de instemming verkregen te worden van de evangelisch-lutherse synode. Tegen het oordeel van het generale college kan men in beroep gaan bij het generale college voor de behandeling van bezwaren en geschillen.

Deze bepaling betreft naar zijn aard predikanten die nog aan een gemeente verbonden zijn, en laat onverlet dat de kleine synode krachtens ord. 3-27-1 bevoegd is de bevoegdheden te beperken van een predikant die – bijvoorbeeld door een tuchtmaatregel – geen dienstdoend predikant meer is.

4.3.2. Betrokkene wil niet: zwaardere tuchtmaatregel

Het is echter ook mogelijk dat een predikant niet (voldoende) *wil* meewerken aan de geschiktheidsmaatregel, bijvoorbeeld door aanwijzingen niet op te volgen of de begeleiding op andere wijze te frustreren. In een dergelijke situatie kan de kleine synode deze nieuwe (tuchtwaardige) feiten aankaarten bij het terzake bevoegde CvO: het ligt dan voor de hand dat bij een daarop volgende nieuwe opzichtprocedure sprake zal zijn van een zwaardere tuchtmaatregel.

Ter illustratie heeft het GCKO de huidige tuchtprocedure en de wijzigingsvoorstellen hieronder geschetst:

4.4 Verzoening: herstel van vertrouwen

In het begin van deze paragraaf is al aangegeven dat de oplegging van een tuchtmaatregel en een eventueel daarbij komende supervisiemaatregel primair is gericht op het persoonlijk functioneren van de betrokkene op wie een tuchtmaatregel is toegepast.

Daarmee is nog weinig gezegd over herstel van geschonden vertrouwen en relaties: in de nota wordt juist benadrukt dat de kerk ook daarin een taak heeft. De nota geeft ook aan dat – indien een tuchtmaatregel is opgelegd - standaard een bepaalde procedure zou moeten worden doorlopen. Een gedetailleerde verankering van een dergelijke procedure in de kerkorde lijkt het GCKO niet verstandig: het is belangrijk dat de met de uitvoering van dit beleid belaste kerkelijke organen ruimte hebben om maatwerk te kunnen bieden. Juist omdat het veelal ook om praktische voorschriften gaat die zien op de uitvoering, komt het het GCKO voor dat dit het beste in protocollen kan worden vastgelegd.

Die protocollen behoeven echter wel een juridische basis in de kerkorde. Omdat die protocollen op onderdelen ingrijpen in de rechten en vrijheden van de betrokkene op wie een tuchtmaatregel is toegepast, is het GCKO van oordeel dat de juridische grondslag primair op het niveau van de ordinanties moet worden gelegd. In ord. 10-6 zijn enkele algemene bepalingen over doelstellingen en uitvoering van het opzicht gecodificeerd. Het GCKO stelt voor om een vierde lid aan dit artikel toe te voegen dat luidt:

Met het oog op verzoening als bedoeld in het eerste lid kunnen bij of krachtens generale regeling nadere regels worden gesteld.

Deze toevoeging maakt het juridisch mogelijk om in de generale regelingen voorschriften op te nemen over de verzoening waaronder herstel van geschonden vertrouwen en relaties en de wijze waarop dit kan worden bewerkstelligd. Dit betekent niet dat de generale regelingen zelf uitgebreide voorschriften hoeven te bevatten: de generale regeling mag ook bepalen dat dit op een lager regelingsniveau wordt uitgewerkt.

Omdat – conform de nota - behoefte bestaat aan een procedure die automatisch in werking treedt als een tuchtmaatregel is opgelegd met betrekking tot een situatie van seksueel misbruik in een pastorale relatie, stelt het GCKO voor om aan artikel 15 GRKR (dat betrekking heeft op procedures inzake seksueel misbruik in pastorale relaties) een nieuw veertiende lid toe te voegen dat luidt:

Indien een tuchtmaatregel is opgelegd terzake van gedragingen als bedoeld in het eerste lid en die tuchtmaatregel tevens in werking is getreden, wordt met het oog op verzoening gehandeld conform een daartoe door de kleine synode vastgesteld protocol. De uitvoering van het protocol geschiedt onder verantwoordelijkheid van de kleine synode.

In de bovenstaande formulering is tot uitdrukking gebracht dat alleen in situaties waarbij een tuchtmaatregel is opgelegd ten aanzien van seksueel misbruik in pastorale relaties een protocol moet worden gevolgd. De juridische basis voor dit protocol is te herleiden tot het voorgestelde ord. 10-6-4 waarbij de kleine synode bevoegd is het protocol vast te stellen en ook de doelstelling van ord. 10-6-1 hierin woordelijk terugkomt. Het protocol treedt alleen in werking als de tuchtmaatregel definitief is geworden en daartegen dus geen rechtsmiddel openstaat: hierbij is aangesloten bij de bewoordingen van ord. 10-11-6. In de laatste volzin is de kleine synode aangewezen als eindverantwoordelijk beleidsorgaan. Dat is niet alleen van belang omdat bijvoorbeeld bij een niet-correcte uitvoering van het protocol of plots opkomende praktische problemen en geschillen een adres bekend is tot wie men zich kan wenden maar ook voor de legitimatie van personen die belast zijn met of betrokken zijn bij de uitvoering van het protocol.

Het kan zijn dat de betrokkene het protocol niet volgt. Daarbij kan sprake zijn van een niet kunnen of een niet willen. In dergelijke situaties zijn de hierboven onder paragraaf 4a beschreven opties (de weg van ontheffing uit het ambt naar ord. 3-21 of een zwaardere tuchtmaatregel) aan de orde. De kleine synode als verantwoordelijk beleidsorgaan kan deze procedures dan initiëren.

5 Bewaarplicht dossiers

In par. 2.1 van de nota wordt gepleit voor een bewaartermijn van dossiers waarin sprake is van een veroordeling voor seksueel misbruik in pastorale relaties. Daarbij worden twee instanties voorgesteld die die dossiers zouden moeten bewaren, te weten het GCO en het BCGA.

De bewaartermijn zou daarbij conform de binnen het strafrecht geldende bewaartermijn moeten zijn.

De kerkorde kent omtrent de bewaartermijn van dossiers inzake seksueel misbruik in pastorale relaties thans de volgende bepaling (artikel 15 lid 13 GRKR):

Het generale college voor het opzicht

- draagt zorg voor de bewaring van de uitspraken en achterliggende stukken die betrekking hebben op de behandeling van bezwaren als bedoeld in dit artikel door de onderscheiden colleges, met dien verstande dat de desbetreffende achterliggende stukken uiterlijk tot tien jaar na de datum van de ontvangst van het bezwaar dienen te worden vernietigd en
- verstrekt desgevraagd aan een regionaal college, waarbij een bezwaar als bedoeld in dit artikel is ingediend, informatie over de behandeling van een zodanig bezwaar in een eerdere zaak als daarbij een of meer personen zijn betrokken, die ook betrokken zijn bij de zaak die bij het desbetreffende regionale college is aangebracht.

Daarbij valt op dat het GCO verantwoordelijk is voor het bewaren van deze dossiers alsmede dat het dit uiterlijk tot tien jaar na de datum van ontvangst van het bezwaar moet doen. De ratio van deze maximumtermijn is gelegen in de gedachte dat binnen de Kerk van Christus iemand zijn zonden niet zijn of haar hele leven mogen worden nagedragen. Het in de nota voorgestelde beleid impliceert dus een wijziging in die gedachtengang.

Bij de verwerking van het in de nota gedane voorstel signaleert het GCKO een aantal knelpunten.

5.1 Keuze voor één bewarend orgaan: het GCO

Het GCKO acht het aanwijzen van twee organen die belast worden met het bewaren van dergelijke dossiers niet verstandig.

Ten eerste vormt dit voor beide organen een extra belasting waarbij zij dezelfde taak uitvoeren: dat is dubbelop met alle (onnodige) kosten van dien.

Ten tweede kunnen de dossiers die bij beide organen in bewaring zijn, qua inhoud (in de loop der tijd gaan) verschillen: dit vergt een extra afstemming om deze dossiers gelijk te laten zijn qua inhoud. Indien dat niet de bedoeling is omdat het BCGA-dossier andere stukken bevat dan een opzichtdossier, treedt versplintering op. Beide organen hebben dan onvolledige dossiers. Indien op enig moment informatie uit een dossier nodig is, moet de informatiebehoefte dus bij twee organen aankloppen. Dit lijkt het GCKO niet wenselijk.

Daarom stelt het GCKO voor om – in de lijn van de huidige kerkorde – niet twee maar één orgaan te belasten met deze taak. Nog los van het feit dat het GCO deze taak nu al vervult, lijkt het GCO hiervoor sowieso het meest aangewezen orgaan. Dit college ontvangt immers op grond van ord. 10-10-4 sub e afschriften van alle uitspraken die binnen de kerk worden gedaan inzake kwesties van seksueel misbruik in pastorale relaties.

Bij de totstandkoming van dit rapport kwam overigens nog een ander probleem naar voren, namelijk de kwestie in hoeverre tuchtmaatregelen – ook als het niet om seksueel misbruik in pastorale relaties gaat – binnen de kerk bekend zijn of moeten zijn. Het GCKO ontving een signaal dat soms predikanten tijdens bijvoorbeeld een schorsing – in weerwil van die schorsing – ambtelijke werkzaamheden verrichten.

5.2 Register

Een praktische oplossing zou kunnen zijn dat het GCO niet alleen dossiers bewaart maar tevens een register bijhoudt waarin wordt aangetekend op wie, wanneer en voor welk feit welke tuchtmaatregel van toepassing is verklaard. Een dergelijk register zou toegankelijk moeten zijn voor colleges voor het opzicht die bij een opzichtprocedure steeds eerst dit register zouden moeten raadplegen. Daarnaast kan een nader te bepalen categorie kerkelijke lichamen recht hebben op inzage zoals de Beleidscommissie Predikanten. Ook kan het register dienstig zijn bij geschiktheidsonderzoeken en de afgifte van verklaringen omtrent leer en wandel zoals genoemd in paragraaf 7b.

Per saldo pleit het GCKO voor één college dat deze dossiers bewaart en – omwille van de praktische bruikbaarheid – ook een tuchtmaatregel registreert. Een aanpassing van de kerkorde ten aanzien van de aanwijzing van dit college is niet nodig: het GCO is immers in artikel 15 lid 13 GRKR al als zodanig aangewezen.

5.3 Bewaartermijn

Ten aanzien van de bewaartermijn is duidelijk is dat deze moet worden gewijzigd van een maximum- naar een minimumtermijn: een dossier zal ten minste een aantal jaren moeten worden bewaard. De huidige maximale termijn waarbij een minimum ontbreekt, voldoet niet.

5.3.1. Aansluiting bij strafrecht: te gecompliceerd

In de nota wordt voorgesteld de dossiers betreffende veroordelingen inzake seksueel misbruik conform de in het strafrecht gehanteerde bewaartermijn, te bewaren. Naar het oordeel van het GCKO is dat echter niet zo eenvoudig te realiseren. Daarbij ziet het GCKO meerdere problemen.

Het eerste probleem betreft het spanningsveld tussen enerzijds de privacy van degene ten aanzien van wie een tuchtmaatregel is opgelegd en anderzijds het belang van de kerk als geheel bij de vermindering van recidive. Het is de vraag of een predikant ten aanzien van wie rond zijn dertigste levensjaar een tuchtmaatregel is opgelegd vanwege een lichte vorm van grensoverschrijdend gedrag hiermee na twintig of dertig jaar nog steeds moet worden geconfronteerd.

Het tweede probleem is de notie dat het gedrag dat wordt gekwalificeerd als seksueel misbruik, onderling zeer verschillend kan zijn hetgeen ook tot uitdrukking kan komen in de zwaarte van de op te leggen tuchtmaatregel. Bij een relatief 'milde' vorm van seksueel misbruik in pastorale relaties (men kan denken aan de 'toespelingen' waar art. 15 lid 1 van de GR over spreekt) kan een CvO een terechtwijzing immers voldoende achten zeker indien het gedrag geen strafrechtelijke repercussies heeft.

Ten derde kent het strafrecht verschillende bewaartermijnen voor justitiële documentatie. De lengte van de bewaartermijn is namelijk mede afhankelijk van de zwaarte van het strafbare feit. Zo worden gegevens inzake overtredingen doorgaans vijf jaar bewaard en onder omstandigheden kan sprake zijn van tien jaar. Gegevens over misdrijven worden daarentegen gedurende ten minste dertig jaar bewaard en die termijn kan bij een zware straf of maatregel worden verlengd.

Voor specifiek misdrijven tegen de zeden maakt de wet op deze algemene regels een uitzondering: de documentatie daaromtrent wordt twintig jaar na het overlijden van de betrokkene uit de justitiële documentatie verwijderd en in elk geval indien sinds diens geboortedag tachtig jaar zijn verstreken. Voor de kerk zijn deze termijnen problematisch.

Zo maakt de variëteit in bewaartermijnen dat ook de kerk hiervoor een gedetailleerde regeling zou moeten ontwerpen. Het GCKO zet vraagtekens bij de praktische vertaling naar het kerkelijk tuchtrecht en de uitvoerbaarheid daarvan: moet bijvoorbeeld een terechtwijzing worden gelijkgesteld met de termijn voor een strafrechtelijke overtreding en is een schorsing voor bepaalde tijd gelijk te stellen met een misdrijf? Moet de kerk dan nog weer een ander register optuigen waarin

meerdere categorieën worden onderscheiden? Gezien het relatief geringe aantal veroordelingen op dit vlak, doet zich de vraag voor of het register niet zijn doel voorbijschiet.

Het vierde, hiermee samenhangende probleem ziet op situaties waarin een CvO een tuchtmaatregel op zijn plaats acht terwijl in strafrechtelijke zin géén sprake is van een misdrijf of overtreding of een veroordeling daarvoor. De bovenomschreven termijnen zijn dan niet aan de orde.

De vraag doet zich dan voor bij welke termijn moet worden aangesloten.

Gezien bovenstaande bezwaren is het GCKO van oordeel dat het niet verstandig is aansluiting te zoeken bij de bewaartermijnen die het strafrecht kent.

5.3.2. *Uniforme bewaartermijn van twintig jaar*

Een alternatief zou kunnen zijn dat wordt gekozen voor twee termijnen. Hierbij kan worden gedacht aan een korte termijn, bijvoorbeeld tien jaar, voor dossiers waarin sprake is van de drie lichtste tuchtmaatregelen, te weten de terechtwijzing, de ambtelijke vermaning en een schorsing voor bepaalde tijd, en tevens geen sprake is van een strafrechtelijke veroordeling.

Indien sprake is van een strafrechtelijke veroordeling en/of een zwaardere tuchtmaatregel zoals een schorsing voor onbepaalde tijd of ontzetting uit het ambt, wordt het dossier gedurende dertig jaar bewaard. Dit alternatief doet meer recht aan het verschil in ernst van de betreffende gedraging.

Omdat het werken met twee termijnen arbitrair is en complicerend werkt, stelt het GCKO echter voor om – alles afwegende – één uniforme termijn te hanteren. Het GCKO kiest daarbij voor een termijn van twintig jaar. Dat komt overeen met de (algemene) civiele verjaringstermijn van twintig jaar.

Daarbij moet duidelijk zijn dat die termijn een minimum betreft en dat onder omstandigheden verlenging van die termijn mogelijk is, bijvoorbeeld bij zeer ernstige feiten met een hoge recidivekans.

5.3.3. *Verlenging bewaartermijn*

Denkbaar is ook dat aan het einde van de bewaartermijn een kwestie gaat spelen waarbij het oude dossier relevant kan zijn. Het kan dan wenselijk zijn om het dossier toch langer te bewaren.

Een besluit tot verlenging van de bewaartermijn mag niet lichtvaardig worden genomen omwille van de rechtszekerheid van (ook) de betrokkene wiens gegevens worden bewaard. Het GCKO stelt daarom voor deze bevoegdheid toe te kennen aan de kleine synode. Daarbij is belangrijk dat degene ten aanzien van wie een tuchtmaatregel was opgelegd, hiervan in kennis wordt gesteld. Deze kan dan het verlengingsbesluit desgewenst door het Generale College voor de behandeling van Bezwaren en Geschillen laten toetsen.

Aldus stelt het GCKO voor om de tekst van artikel 15 lid 13 van de generale regeling kerkelijke rechtspraak te wijzigen in de navolgende zin (**vette** tekst betreft voorgestelde wijzigingen):

het generale college voor het opzicht:

- *draagt zorg voor de bewaring van de uitspraken en achterliggende stukken die betrekking hebben op de behandeling van bezwaren als bedoeld in dit artikel door de onderscheiden colleges, met dien verstande dat de desbetreffende achterliggende stukken gedurende **twintig jaar** na de datum van de ontvangst van het bezwaar dienen te worden **bewaard. Indien feiten en omstandigheden daartoe aanleiding geven, kan de kleine synode besluiten de bewaartermijn voor bepaalde uitspraken en stukken telkens met maximaal tien jaar te verlengen. De kleine synode stelt belanghebbenden van zijn besluit in kennis;***
- *verstrekt desgevraagd aan een regionaal college, waarbij een bezwaar als bedoeld in dit artikel is ingediend, informatie over de behandeling van een zodanig bezwaar in een eerdere zaak als daarbij één of meer personen zijn betrokken, die ook betrokken zijn bij de zaak die bij dat desbetreffende regionale college is aangebracht;*
- ***houdt een register bij waarin zijn opgenomen gegevens omtrent de personalia van degene ten aanzien van wie een tuchtmaatregel is toegepast, de aard van de opgelegde tuchtmaatregel en de datum van de uitspraak van het college van opzicht dat***

- de maatregel heeft opgelegd, een en ander conform een door de kleine synode hiervoor vastgesteld protocol;*
- *verstrekt desgevraagd aan daartoe door de kleine synode aangewezen kerkelijke organen en lichamen gegevens uit het register.*

6 Procedures bij colleges voor het opzicht

In de nota worden ook een aantal voorstellen gedaan voor aanpassing van de procedures bij de colleges voor het opzicht.

6.1 Deskundigen: nieuwe hoofdregel?

Een eerste suggestie is dat elke zaak die door een CvO in behandeling wordt genomen, wordt voorgelegd aan twee deskundigen als bedoeld in artikel 15-3 van de GRKR. Als zij van oordeel zijn dat mogelijk sprake is van ambtsmisbruik, dan gelden de leden 4 en 5 van artikel 15.

Naar het oordeel van het GCKO is een dergelijke aanscherping van de bepalingen onwenselijk. Het GCKO wijst erop dat artikel 15 lid 4 GRKR – indien gewijzigd conform de aan de synode in het kader van de evaluatie kerkorde voorgelegde voorstellen – reeds bepaalt dat een college "*indien een beschuldiging wordt ingebracht die betrekking kan hebben op misbruik van een pastorale relatie of gezagsrelatie*" wordt uitgebreid met twee deskundigen. Gelet op het uitgangspunt binnen de kerk dat het opzicht is opgedragen aan colleges bestaande uit ambtsdragers en dit opzicht in het verlengde ligt van de visitatie, is een beoordeling vooraf door twee deskundigen kerkordelijk onjuist. Daarmee zouden de colleges voor het opzicht onderhorig worden gemaakt aan die deskundigen en dat strookt niet met de positie van deze colleges. Bovendien ziet een groot aantal zaken die voor het opzicht worden gebracht op geheel andere kwesties dan seksueel misbruik in pastorale relaties. Vanuit deze optiek is het GCKO voorshands van oordeel dat de huidige tekst van de generale regeling voldoet: een CvO moet immers – ook in de huidige tekst – standaard worden uitgebreid met twee deskundigen als sprake zou kunnen zijn van een klacht inzake SMPR.

Als de generale synode desondanks wenst dat de kerkordetekst in de geest van het in de nota gedane voorstel wordt aangescherpt zou kunnen worden gedacht aan de volgende aanpassing. De hoofdregel – behandeling van opzichtzaken standaard zonder deskundigen tenzij sprake is van seksueel misbruik in pastorale relaties – wordt dan tot uitzondering gemaakt: behandeling van opzichtzaken vindt standaard plaats op de wijze voorgeschreven voor procedures inzake seksueel misbruik in pastorale relaties (dus mét deskundigen) tenzij evident is dat geen sprake is van seksueel misbruik in pastorale relaties.

Aldus vindt de behandeling van een bezwaar niet bij wijze van uitzondering conform de in artikel 15 voorgeschreven procedure plaats maar is dat juist de hoofdregel. De procedure zou dan zijn dat een CvO een ingekomen klacht standaard behandelt conform de procedure voorgeschreven voor de behandeling van bezwaren inzake misbruik van pastorale relaties of gezagsrelaties tenzij evident is dat hiervan geen sprake is. Een CvO zal dan steeds moeten motiveren waarom zijns inziens geen sprake is van een bezwaar inzake misbruik van pastorale relaties of gezagsrelaties. In de praktijk zal (de voorzitter van) een CvO bij een binnenkomende klacht steeds een eerste 'check' hierop moeten uitvoeren en kan deze hierbij ruggenspraak houden met de deskundigen. Vervolgens kan dat CvO in de toepasselijke samenstelling de zaak in behandeling nemen.

Omdat dan de uitzondering tot algemene norm wordt verheven zou een bepaling moeten worden toegevoegd aan artikel 12 GRKR. Daarin zijn een aantal algemene instructienormen opgenomen voor de colleges van opzicht bij de behandeling van ingebrachte bezwaren. Dit artikel bestaat uit vijf leden. Omdat een beslissing omtrent de vraag of sprake is van een bezwaar waarop artikel 15 van toepassing is in een vroegtijdig stadium moet worden genomen – dan moeten immers deskundigen deelnemen aan de behandeling – zou een nieuw eerste lid kunnen worden toegevoegd waarbij de huidige artikelleden daarop doornummeren. Een dergelijk nieuw lid luidt dan als volgt:

Tenzij evident is dat geen sprake is van een bezwaar inzake misbruik van pastorale relaties en gezagsrelaties zoals bedoeld in artikel 15 lid 1, vindt de behandeling van bezwaren plaats conform het bepaalde in de artikelen 14 en 15.

Het GCKO heeft deze mogelijkheid zorgvuldig overwogen, in het besef dat de nota duidelijk in deze richting tendeert en dat vertegenwoordigers van het SMPR hiervoor opteren. Niettemin is het GCKO tot de conclusie gekomen dat het hiervoor geen overtuigende argumenten ziet. Deze bepaling heeft tot gevolg dat het college steeds wordt uitgebreid met deskundigen en de procedure wordt gevolgd die is voorgeschreven voor bezwaren inzake misbruik in pastorale en gezagsrelaties. Een CvO kan van deze procedure afwijken maar zal dit moeten verantwoorden door deze beslissing te motiveren.

Het GCKO legt de generale synode geen voorstel van deze strekking voor.

6.2 Man-vrouwverdeling

Een tweede suggestie betreft het voorstel dat een klacht wordt behandeld door een college dat ten naaste bij bestaat uit evenveel vrouwen als mannen.

De kerkorde kent geen strikte quotabepalingen met betrekking tot de verdeling tussen mannen en vrouwen, de verhouding ouderen en jongeren of modaliteiten. Ambtelijke vergaderingen noch colleges worden langs dergelijke lijnen samengesteld. Reeds om deze reden ontraadt het GCKO de generale synode om een dergelijke bepaling in de kerkorde op te nemen.

Een tweede reden waarom het GCKO dit voorstel ontraadt is van meer praktische aard: het is moeilijk om deze colleges te vullen en daarvoor geschikte personen te vinden. Een dergelijke bepaling zou colleges sneller in de problemen brengen omdat men minder makkelijk kan voldoen aan dergelijke eisen.

Dit laat overigens onverlet dat het wijs is om bij de samenstelling van colleges zoveel mogelijk hiermee rekening te houden en dit aspect mee te nemen in het benoemingenbeleid. Het vastleggen van een dergelijke bepaling in de kerkorde acht het GCKO ongewenst. Het gaat veel meer om zogenoemde 'best practises'. Daarbij heeft de voorzitter in de gewijzigde tekst van ord. 10-8-3 de bevoegdheid (plaatsvervangende) leden op te roepen:

Een regionaal college voor het opzicht bestaat uit vijf leden. Naast de leden worden ten minste vijf plaatsvervaarders benoemd, die elk door de voorzitter – of het die hoedanigheid waarnemende lid van het college – ter verrichting van de werkzaamheden van het college kunnen worden opgeroepen.

De leden en de plaatsvervaarders worden benoemd door de kleine synode uit de predikanten en ouderlingen van het rechtsgebied van het college, nadat de betrokken classicale vergaderingen in de gelegenheid zijn gesteld aanbevelingen in te dienen.

De benoeming geschiedt zodanig dat in het college ten naaste bij evenveel predikanten als ouderlingen zittinghebben. De leden en de plaatsvervaarders worden voor een periode van ten hoogste acht jaar benoemd volgens een door de kleine synode vast te stellen rooster; zij kunnen niet voor een aansluitende periode in het college worden benoemd. De leden en de plaatsvervaarders van de regionale colleges zijn tevens plaatsvervaarder in de andere regionale colleges.

6.3 Amendement Van Bokhoven

Inzake het amendement van Bokhoven dat ertoe strekt ord. 10-9-10 aan te vullen dan wel te wijzigen in de zin dat de colleges voor het opzicht zich moeten voegen naar een schuldig van de overheidsrechter, merkt het GCKO het volgende op.

Het amendement stelde de volgende tekst voor: "Indien er een onherroepelijke uitspraak is gedaan in een procedure voor een overheidsrechter zullen het regionale college voor het opzicht alsmede het generale college voor het opzicht zich voegen naar het schuldig van de overheidsrechter, en dit gemotiveerd betrekken bij het bepalen van de tuchtmaatregel".

Bij de toelichting bij het amendement wordt gemeld dat een kerkelijke tuchtprocedure ten opzichte van de juridische strafrechtprocedure niet ertoe zou mogen leiden dat een voor de overheidsrechter schuldig bevonden persoon bij de kerkelijke tuchtprocedure vrijuit zal gaan.

Het GCKO deelt weliswaar de intentie achter dit amendement maar is van oordeel dat deze niet tot de in het amendement voorgestelde aanpassing van de kerkorde zou moeten leiden. Juist de eigenstandigheid van het kerkelijk tuchtrecht maakt dat de colleges voor het opzicht vrij moeten zijn in de weging van de feiten en omstandigheden en in het oordeel of een bepaald gedrag naar maatstaven van het kerkelijk tuchtrecht tuchtwaardig is.

In het wereldlijk recht is de eigenstandigheid – en daarmee gepaard gaande de onafhankelijkheid (!) – van andere rechtsprekers ten opzichte van het strafrecht eveneens uitgangspunt. Zo heeft een burgerlijke rechter de bevoegdheid af te wijken van hetgeen in een strafrechtelijk vonnis bewezen is verklaard. Er kunnen namelijk feiten en omstandigheden (die bijvoorbeeld later bekend zijn geworden) zijn die maken dat een burgerlijke rechter zich niet conformeert aan een strafrechtelijk vonnis. Dat kan natuurlijk niet 'zomaar': artikel 161 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bepaalt namelijk: *'Een in kracht van gewijsde gegaan, op tegenspraak gewezen vonnis waarbij de Nederlandse strafrechter bewezen heeft verklaard dat iemand een feit heeft begaan, levert dwingend bewijs op van dat feit.'*

Deze wettelijke bepaling bevat enkele juridische begrippen die enige uitleg behoeven. 'In kracht van gewijsde gegaan' betekent dat het vonnis in principe onherroepelijk is geworden. Hiertegen kan dus geen (gewoon) rechtsmiddel zoals hoger beroep, meer worden ingesteld. Het vonnis staat dus juridisch vast, al kan in uitzonderlijke omstandigheden – bijvoorbeeld bij na het vonnis bekend geworden nieuwe feiten en omstandigheden die van doorslaggevend belang zijn - het vonnis worden herzien (vergelijk ook ord. 10-12 en ord. 12-11).

'Op tegenspraak gewezen' houdt in dat de toenmalige verdachte gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om zijn standpunt en visie op de feiten bij de strafrechter naar voren te brengen. Dat is tegengesteld aan de situatie dat de verdachte niet bij de rechter kwam opdagen en 'verstek' heeft laten gaan; in die laatste situatie zal de strafrechter zich voor de bewezen verklaarde feiten doorgaans hebben gebaseerd op (louter) van de zijde van het openbaar ministerie aangedragen informatie.

De wetgever heeft met beide hierboven genoemde begrippen waarborgen willen inbouwen dat hetgeen in dat strafvonnis omtrent de betreffende feiten is uitgesproken, daadwerkelijk overeenkomt met wat werkelijk is gebeurd.

'Dwingend bewijs' is hierbij niet hetzelfde als doorslaggevend bewijs: het houdt weliswaar in dat de rechter verplicht is de inhoud van die bewijsmiddelen als waar aan te nemen maar de wetgever heeft expliciet bepaald dat tegenbewijs is toegelaten (zie artikel 151 lid 2 Rv).

Het oordeel van de strafrechter dat bijvoorbeeld een bepaald feit niet bewezen is verklaard, bindt de burgerlijke rechter dus niet.² Duidelijk is wel dat dit bewijs voor de burgerlijke rechter zwaar zal meewegen in de uiteindelijke beoordeling.

Het ligt voor de hand dat de colleges voor het opzicht in hun oordeel de uitspraak van de wereldlijke strafrechter zullen betrekken.

Het is echter niet uit te sluiten dat een (regionaal) CvO een "uitglijder" zou maken en tot een onjuiste uitspraak zou komen. Naar aanleiding van een ingesteld beroep kan het GCO die uitspraak vernietigen. Indien noch het slachtoffer noch de betrokken ambtsdrager hiertegen in beroep komt kent het kerkelijk recht bovendien een voorziening om dergelijke fouten te corrigeren, te weten een 'spontaan cassatierecht'. Dit is geregeld in artikel 16 GRKR: *Het generale college voor het opzicht kan – in het belang van de eenheid van de behandeling van bezwaren inzake belijdenis en wandel – een beslissing als bedoeld in ordinantie 10-11-9 nemen binnen zestig dagen na de dag waarop een college van predikant(en) en ouderlingen respectievelijk een regionaal college voor het opzicht zijn beslissing verzond.*

² D.J. Beenders 2008, (T&C Rv.), art. 161 Rv, aant. 2.

Aldus kan het generale college voor het opzicht een beslissing van een regionaal college voor het opzicht spontaan vernietigen. In de uitzonderlijke situatie dat een kerkelijke tuchtrechter het gewraakte gedrag niet bewezen acht en de wereldlijke strafrechter dit wel bewezen acht, kan het generale college voor het opzicht dus spontaan ingrijpen.

Daarnaast moet worden bedacht dat de wereldlijke strafrechter van een ander beoordelingskader uitgaat dan de kerkelijke tuchtrechter. In de praktijk zal het vaker voorkomen dat een CvO bepaald gedrag tuchtwaardig acht terwijl naar de maatstaven van het wereldlijke strafrecht geen sprake is van een (bewezen) strafbaar feit. Het voorgestelde amendement bergt het risico in zich dat door middel van een zogenoemde a-contrario-redenering een vrijspraak voor de wereldlijke rechter mede richtinggevend wordt voor het oordeel van een CvO.

Bovendien is het begrip "schuldig voor de overheidsrechter" onvoldoende gedifferentieerd. Eerder in deze nota is reeds gewezen op ord. 10-9-5 dat in zijn huidige redactie in de weg staat aan een schuldigverklaring. Het is denkbaar dat door een wereldlijke strafrechter ingeschakelde deskundigen tot andere conclusies komen dan de in het kader van de opzicht procedure ingeschakelde deskundigen: een reden daarvoor kan zijn dat het criterium bij het opzicht de vraag is of de predikant al dan niet geschikt is de werkzaamheden behorende bij het predikantsambt te verrichten. In het strafrecht spelen voor de vraag of iemand ontoerekeningsvatbaar is, juist andere criteria een rol.

De rechter toetst aan de hand van de criteria genoemd in artikel 350 wetboek van strafvordering, te weten of het feit door de verdachte is begaan en, zo ja, welk strafbaar feit het bewezen verklaarde volgens de wet oplevert. Indien wordt aangenomen dat het feit bewezen is en strafbaar, dan beraadslaagt de rechtbank over de strafbaarheid van de verdachte en over de oplegging van een straf of maatregel. Ervan uitgaande dat het amendement bedoelt uit te spreken dat – in wettelijk jargon – de verdachte een strafbaar feit heeft begaan en dat dit strafbaar feit bewezen is, dan is nog geen uitspraak gedaan over de strafbaarheid van de verdachte. In het strafrecht wordt bedoeld op de vraag of het door de verdachte begane strafbare feit geheel, ten dele of niet aan de dader kan worden toegerekend. Met andere woorden: de dader kan geheel of gedeeltelijk ontoerekeningsvatbaar zijn. Deze nuance die de strafwetgeving maakt komt in het amendement niet tot uitdrukking.

Ten slotte heeft het GCKO inmiddels ook kennis genomen van de notitie d.d. 20 september 2012 van mr. S.O. Voogt die in opdracht van het moderamen van de generale synode zijn licht over het amendement heeft laten schijnen: het GCKO constateert dat de visie van mr. Voogt spoort met de opvatting van het GCKO zoals hierboven beschreven. Mr. Voogt doet ook een voorstel voor een aangepaste formulering:

Wanneer een college voor het opzicht moet oordelen over gedragingen waarover de overheidsrechter in een onherroepelijke uitspraak op tegenspraak een oordeel heeft gegeven, worden de feiten zoals deze door de overheidsrechter zijn vastgesteld in het geval van een uitspraak door de strafrechter als waar aangenomen, tenzij tegenbewijs wordt geleverd. In alle andere gevallen geldt dat indien het college afwijkt van de uitspraak, dit afwijken in de uitspraak van het college wordt gemotiveerd.

Het GCKO is van mening dat de formulering nogal gecompliceerd is, en dat niet in de laatste plaats omdat daarin de inbreng vanuit het GCKO tijdens de synodale behandeling in april 2012 is meegenomen. Daarbij ging het erom ook mogelijke uitspraken van andere overheidsrechters dan de strafrechter mee te nemen in de formulering. Alles overwegende komt het GCKO daarvan nu terug, en is het van mening dat het voldoende is de volgende formulering als ord. 10-9-10 in de kerkorde op te nemen:

Wanneer een college voor het opzicht moet oordelen over gedragingen waarover de strafrechter in een onherroepelijke uitspraak op tegenspraak een oordeel heeft gegeven, worden de feiten zoals deze door de strafrechter zijn vastgesteld als waar aangenomen, tenzij tegenbewijs wordt geleverd.

De voorgestelde formulering van de ordinantietekst impliceert dat de door de strafrechter vastgestelde *feiten* door een CvO niet kunnen worden genegeerd zonder tegenbewijs. Er blijft echter ruimte om over de feiten anders te *oordelen*, omdat het kerkelijk tuchtrecht nu eenmaal andere maatstaven hanteert dan het strafrecht. Waar de strafrechter wellicht concludeert tot het aanwezig zijn van rechtvaardigingsgronden, kan het opzicht daarover anders oordelen. Verder betreft het in deze formulering alleen door de strafrechter als waar aangenomen feiten: bij afwijken van bv. door de civiele rechter vastgestelde feiten blijft alleen de motiveringsplicht staan.

7 Protocollen

In het bovenstaande zijn de onderwerpen benoemd die naar het oordeel van het GCKO een verankering in de kerkorde behoeven. Het gaat daarbij om onderwerpen die thuishoren op het regelniveau van de Ordinanties of generale regelingen. Voor een reeks onderwerpen genoemd in de nota is het GCKO van oordeel dat dit op andere wijze kan worden geregeld. Ten aanzien van het daderbeleid zoals beschreven in paragraaf 3 van de nota kunnen de meeste onderdelen in de visie van het GCKO worden vastgelegd in een protocol. Hieronder worden de onderwerpen besproken die op die wijze kunnen worden gereguleerd.

7.1 Toegankelijkheid archief GCO voor wetenschappelijk onderzoek

Ten aanzien van de mate van toegankelijkheid van het archief van het generale college voor het opzicht voor wetenschappelijk onderzoek is de vraag of hiervoor in de kerkelijke regelgeving een voorziening moet worden getroffen. Bij de beantwoording van deze vraag is in de visie van het GCKO met name van belang hoeveel verzoeken hiertoe binnenkomen.

Indien dergelijke verzoeken zeldzaam zijn (en dat lijkt het GCKO aannemelijk), adviseert het GCKO om het moderamen van de generale synode van geval tot geval een beslissing te laten nemen. Het moderamen kan daarbij acht slaan op de persoon of het instituut dat het onderzoek wil verrichten, het doel van het onderzoek en het belang van de kerk in het algemeen.

Indien dergelijke verzoeken frequent voorkomen kan het moderamen dan wel de kleine synode enkele beleidsregels vaststellen aan de hand waarvan dergelijke verzoeken worden beoordeeld. Daarmee wordt willekeur zoveel mogelijk vermeden. Het GCKO ontraadt de synode hiertoe op het niveau van de kerkorde een voorziening te treffen.

7.2 Verklaring over belijdenis en wandel

Ten aanzien van de zogenoemde 'verklaring over belijdenis en wandel' voor een predikant die overstapt naar een ander kerkgenootschap is het GCKO van oordeel dat ook dit in een interne richtlijn of protocol kan worden vastgelegd. Het gaat hierbij immers om verklaringen die vanwege de kerk worden afgegeven (als daar althans om wordt gevraagd), en waarbij de kerk zelf moet kunnen bepalen hoe diepgravend zij hierin onderzoek wil doen en welke garanties die verklaring behelst.

Een register zoals hierboven voorgesteld kan daarbij overigens dienstig zijn: het moderamen van de generale synode kan dan eenvoudigweg verklaren dat omtrent betrokkene wel of niet aantekeningen omtrent tuchtmaatregelen zijn opgenomen in dat register.

7.3 Informatieverschaffing CvO

Ten aanzien van paragraaf 3.1 inzake de informatievoorziening vanuit het betreffende CvO en publicatie, is het GCKO van oordeel dat de voorgestelde maatregelen kunnen worden vastgelegd in een protocol. Een wijziging van de kerkorde is hiervoor niet nodig afgezien van het creëren van de bevoegdheid tot vaststelling hiervan.

Daarbij plaatst het GCKO de kanttekening dat, gezien het beschadigende karakter hiervan voor de betrokkene, voorzichtig moet worden omgegaan met publicatie van tuchtmaatregelen. Het is daarbij belangrijk om de kring van informatiegerechtigden af te bakenen. Denkbaar is dat in een door het generaal college voor het opzicht bij te houden register van tuchtmaatregelen, slechts een beperkte groep voor in dat protocol te omschrijven doeleinden inzagegerechtigd is. Het ligt daarbij voor de hand dat hiervoor in aanmerking komen de regionale colleges voor het opzicht (in verband met de vraag of sprake is van een zogenoemde 'first offender' of niet), het mobiliteitsbureau predikanten (in verband met de vraag of een predikant elders inzetbaar of beroepbaar is) en de Beleidscommissie Predikanten; de BMCV's in verband met eventuele verzoeken voor emeritaatsverlening of approbatie en het moderamen van de generale synode met het oog op eventue-

le verzoeken om een verklaring van goed gedrag en de kleine synode met het oog op de eventuele beoordeling van de geschiktheid.

Het is duidelijk dat diegenen die in de gemeenten verantwoordelijk zijn voor het uitnodigen van gastpredikanten, ook belang hebben bij deze informatie. Daaraan kan naar de mening van het college alleen tegemoet gekomen worden door het bijhouden – via het Jaarboek, wellicht on-line – van het register van diegenen die, als predikant of consenhouder, wél bevoegd zijn voor te gaan.

7.4 RACV

Het GCKO is van oordeel dat ook hier kan worden volstaan met een protocol. De kleine synode kan dat vaststellen. Het gaat hier immers om een werkinstructie voor RACV's: een dergelijke werkinstructie hoort niet thuis op het niveau van de kerkorde maar kan juist – ook omwille van de flexibiliteit – beter in een protocol worden vorm gegeven.

7.5 BGCA

Zoals hierboven geschetst is het GCKO van oordeel dat de BCGA onder verantwoordelijkheid van de kleine synode een rol kan hebben bij het geschiktheidsonderzoek in het kader van de procedure bedoeld in ord. 3-26-1. De kleine synode kan dit vastleggen in een protocol: de kerkorde behoeft hiervoor geen aanpassing.

7.6 Berouw

Ten aanzien van paragraaf 3.4 is het GCKO van oordeel dat een dergelijke procedure te ver gaand is geformaliseerd: het betreffende CvO moet zelf beoordelen, eventueel met hulp van deskundigen, of het getoonde berouw oprecht is. Hierboven is hierop al nader ingegaan.

De paragrafen 3.5 en 3.6 bevatten instructies aan onder meer kerkenraden hoe moet worden omgegaan met (een verdenking van) seksueel misbruik in pastorale relaties. Voor zover het GCKO bekend bestaat reeds een (interkerkelijk) protocol seksueel misbruik in pastorale relaties. Hierop kan eventueel voor specifiek situaties binnen de PKN een aanvulling worden vastgesteld.

7.7 Bevoegdheid vaststelling protocollen

Om aan deze protocollen een kerkjuridische basis te geven stelt het GCKO voor om een nieuw artikel 14a op te nemen in de Generale Regeling Kerkelijke Rechtspraak: opzichtprocedures en eventuele publiciteit daaromtrent is immers breder is dan alleen SMPR-aangelegenheden.

In dit artikel 14a wordt de bevoegdheid voor het vaststellen van een protocol toegekend aan de kleine synode en ook worden daarin de onderwerpen benoemd die de kleine synode mag vaststellen. De tekst van dit nieuwe artikel zou dan als volgt luiden:

Artikel 14a. Publicatie uitspraken en begeleiding

De kleine synode stelt, gehoord het generale college voor het opzicht, een protocol vast omtrent:

- A. De publicatie van uitspraken van colleges voor het opzicht alsmede de aanwijzing van degenen die informatiegerechtigd zijn;***
- B. de werkinstructies voor de regionale adviseurs van de klassicale vergaderingen en andere kerkelijke organen en lichamen ten aanzien van de begeleiding van de betrokkenen ten aanzien van wie een tuchtmaatregel is opgelegd;***

8 Kerkmusici en kerkelijk medewerkers

Het GCKO merkt op dat de focus van de nota vooral is gericht op predikanten en kerkelijk werkers die zich komen te ontgaan. Binnen de kerk zijn – naast vele vrijwilligers die al dan niet in een ambt zijn bevestigd – ook kerkelijk werkers en medewerkers actief zoals kerkmusici en koster. Laatstgenoemden zijn doorgaans werkzaam op basis van een arbeidsovereenkomst waarbij soms (bij bijvoorbeeld kerkelijk werkers) óók het kerkelijk tuchtrecht van toepassing is. Het GCKO geeft de generale synode in overweging om ook te beoordelen in hoeverre bij deze categorieën aanpassingen in de rechtspositionele regelingen nodig zijn.

9 Voorstellen tot wijziging van kerkordelijke bepalingen

Gezien de inhoud van de nota en dit rapport stelt het GCKO de generale synode voor te besluiten:

I. conform het bepaalde in art. XVII van de kerkorde onderstaande bepalingen in de kerkorde aan te vullen respectievelijk te wijzigen door ze in eerste lezing vast te stellen (wijzigingen in vet):

a. Ord. 3-21 lid 1, tussenvoeging nieuwe 2^e volzin:

Indien het generale college voor de ambtsontheffing, bij het oordeel dat een predikant de gemeente waaraan hij verbonden is, niet langer met stichting kan dienen van oordeel is dat de predikant niet bekwaam is om enige gemeente met stichting te dienen of in een andere functie met vrucht als predikant werkzaam te zijn kan het generale college deze predikant ontheffen van het ambt van predikant.

De kleine synode is bevoegd het generale college voor de ambtsontheffing om een zelfde oordeel te vragen, indien ten aanzien van een predikant supervisie is uitgeoefend conform het in ord. 10-9-7a bepaalde, zonder dat het beoogde resultaat werd bereikt.

Het generale college kan een dergelijke beslissing slechts nemen gehoord de predikant en het regionale college voor de visitatie en met ten minste twee derde van de uitgebrachte stemmen. In geval van een predikant verbonden aan een evangelisch-lutherse gemeente, dient bovendien de instemming verkregen te worden van de evangelisch-lutherse synode. Tegen het oordeel van het generale college kan men in beroep gaan bij het generale college voor de behandeling van bezwaren en geschillen.

b. Toevoeging nieuw lid 4 aan Ord. 10-6:

Met het oog op verzoening als bedoeld in het eerste lid kunnen bij of krachtens generale regeling nadere regels worden gesteld.

c. Aanvulling op ord. 10-9-7 sub c [toekomstig sub d]:

*schorsing voor onbepaalde tijd in de vervulling van het ambt of de bediening dan wel in de uitoefening van door de kerk toegekende bevoegdheden, waarbij – voor zover van toepassing – betrokkene tevens wordt losgemaakt van de gemeente waaraan deze is verbonden. Het betreffende college voor het opzicht beoordeelt na een door dit college nader te bepalen periode van ten hoogste drie jaar of toepassing gegeven kan worden aan het bepaalde in **de volgende volzin** dan wel of er redenen zijn om de schorsing hetzij voor onbepaalde tijd te handhaven hetzij om te zetten in het onder e aangegeven middel van kerkelijke tucht.*

Het betreffende college is bevoegd tot opheffing van de schorsing voor onbepaalde tijd te besluiten indien het zich, naast het bepaalde in lid 9, ook heeft vergewist van de geschiktheid van de betrokkene en het consent van de kleine synode tot hervatting van de werkzaamheden behorende bij het ambt of de bediening. Op de verlening van dit consent is de procedure omschreven in ord. 3-26-1 van overeenkomstige toepassing. Een verzoek tot opheffing van het middel van kerkelijke tucht kan worden gedaan door de betrokkene dan wel door een betrokken ambtelijke vergadering.

- e. Toevoeging aan ord. 10-9-7 tweede volzin de woorden "en 7a" met meervoudsvorm:

*In het geval toepassing wordt gegeven aan de in dit lid genoemde middelen dient het betreffende college zich er van te vergewissen of niet tevens toepassing dient te worden gegeven aan de middelen genoemd in **de leden 6 en 7a**.*

- f. Toevoeging nieuw lid 7a aan ord. 10-9:

Zij die zijn belast met de beslissing over het toepassen van een middel van kerkelijke tucht kunnen, in het geval toepassing wordt gegeven aan de in lid 7 sub b, c of d genoemde middelen, tevens de betrokkene onder supervisie stellen. De supervisie geschiedt onder verantwoordelijkheid van de kleine synode die de supervisie regelt conform een daartoe door haar vastgesteld protocol waarin voorschriften zijn opgenomen omtrent de aard van de supervisie, de aanwijzing van degene die namens de kleine synode de supervisie begeleidt en de wijze van rapportage. De termijn van supervisie bedraagt maximaal drie jaar.

II. Het onderstaande artikel, dat in de aprilsynode 2012 reeds in tweede lezing voorlag, nu definitief en in tweede lezing vast te stellen :

- g. Toevoeging nieuw lid 10 aan ord. 10-9:

Wanneer een college voor het opzicht moet oordelen over gedragingen waarover de strafrechter in een onherroepelijke uitspraak op tegenspraak een oordeel heeft gegeven, worden de feiten zoals deze door de strafrechter zijn vastgesteld als waar aangenomen, tenzij tegenbewijs wordt geleverd.

III. De navolgende wijzigingen en aanvullingen in de Generale Regeling Kerkelijke Rechtspraak worden op dit moment ter informatie vermeld;

zij zullen conform het bepaalde in Ord. 4-26-1 in eerste en enige lezing aan de generale synode worden voorgelegd tegelijkertijd met de behandeling in tweede lezing van de bovenvermelde ordinantieteksten. (wijzigingen in **vet**)

- a. Invoeging artikel 14a.Publicatie uitspraken en begeleiding:

De kleine synode stelt, gehoord het generale college voor het opzicht, een protocol vast omtrent:

- A. De publicatie van uitspraken van colleges voor het opzicht alsmede de aanwijzing van degenen die informatiegerechtigd zijn;***
B. De werkinstructies voor de regionale adviseurs van de classicale vergaderingen en andere kerkelijke organen en lichamen ten aanzien van de begeleiding van de betrokkenen ten aanzien van wie een tuchtmaatregel is opgelegd.

b. Aanvulling en wijziging artikel 15 lid 13:

het generale college voor het opzicht:

- draagt zorg voor de bewaring van de uitspraken en achterliggende stukken die betrekking hebben op de behandeling van bezwaren als bedoeld in dit artikel door de onderscheiden colleges, met dien verstande dat de desbetreffende achterliggende stukken gedurende **twintig jaar** na de datum van de ontvangst van het bezwaar dienen te worden **bewaard. Indien feiten en omstandigheden daartoe aanleiding geven, kan de kleine synode besluiten de bewaartermijn voor bepaalde uitspraken en stukken telkens met maximaal tien jaar te verlengen. De kleine synode stelt belanghebbenden van zijn besluit in kennis;**
- verstrekt desgevraagd aan een regionaal college, waarbij een bezwaar als bedoeld in dit artikel is ingediend, informatie over de behandeling van een zodanig bezwaar in een eerdere zaak als daarbij één of meer personen zijn betrokken, die ook betrokken zijn bij de zaak die bij dat desbetreffende regionale college is aangebracht;
- **houdt een register bij waarin zijn opgenomen gegevens omtrent de personalia van degene ten aanzien van wie een tuchtmaatregel is toegepast, de aard van de opgelegde tuchtmaatregel en de datum van de uitspraak van het college van opzicht dat de maatregel heeft opgelegd, een en ander conform een door de kleine synode hiervoor vastgesteld protocol;**
- verstrekt desgevraagd aan daartoe door de kleine synode aangewezen kerkelijke organen en lichamen gegevens uit het register.

c. Toevoeging lid 14 aan artikel 15 GRKR

Indien een tuchtmaatregel is opgelegd terzake van gedragingen als bedoeld in het eerste lid en die tuchtmaatregel tevens in werking is getreden, wordt met het oog op verzoening met de gemeente en hun naasten, gehandeld conform een daartoe door de kleine synode vastgesteld protocol. De uitvoering van het protocol geschiedt onder verantwoordelijkheid van de kleine synode.